

A Man Half Wicked: Banda and Aristotle

1. Gule Voor Aristoteles is de filosofie een soevereine activiteit. Zijn mijmeringen over goed en kwaad, het nuttige en het nutteloze, zijn doordrenkt van een zekere *jouissance*. Als filosoof is hij bereid over elk onderwerp na te denken. Aristoteles is de *gule* van het denken. Het belangrijkste wat hij doet, is denken, schrijven en zijn ideeën verspreiden. In zijn *Politica* geeft hij zijn mening over goed bestuur, maar ook over de tirannie als bestuursvorm — als filosoof lijkt hij daar zijn hand niet voor om te draaien. In datzelfde boek heeft hij het ook over de verdiensten van “het goede leven” en “nobeledaden”, die hij contrasteert met louter leven, praktisch nut en het lege najagen van geld en profijt als doel op zich; daarnaast biedt hij ook inzicht in de meest emotieloze manier om te gokken en daar een aardige cent mee te verdienen. Het is alsof filosofie voor hem een politieke daad is. En dat is het waarschijnlijk ook. Aristoteles moet zichzelf identificeren met de geveinsde soevereiniteit van de tiran of de koppigheid van de koopman en de geldschieder — althans in hun denken en daden.

Het streven naar soevereiniteit als politieke handeling is niet helemaal een onmogelijke gemeenschappelijke noemer tussen filosoof en dictator. Precies in die context ontmoeten Aristoteles en Dr. Hastings Kamuzu Banda elkaar. De laatste riep zichzelf uit tot “filosoof-koning” — *Ngwazi* — van de Amaravi-stammen van de Republiek Malawi en die functie bekleedde van 1966 tot 1994.

2. Banda als graecomaan Banda was een graecomaan. Hij zei altijd dat je geen ontwikkeld mens was als je geen Latijn en Grieks kende. Hij doorspekte zijn gesprekken vaak met Griekse en Latijnse zinsneden. In 1981 opende hij Kamuzu Academy, een prestigieuze klassieke humaniora (vaak het “Eton van de rimboe” genoemd) in Mtunthama (Kasungu) — zowat de meest afgelegen plek van Malawi — waar studenten van diverse afkomst uit het hele land dankzij een studiebeurs Latijn en Grieks konden studeren bij leraars afkomstig uit Europa.

Volgens Banda's maatstaven is de auteur van dit artikel geleerd. Als tiener bezocht hij Banda's Kamuzu Academy, waar hij zes jaar lang Grieks en Latijn ingelepeld kreeg. Op *Founder's Day* moest hij deelnemen aan Griekse en Latijnse toneelstukken van de hand van Aeschylus, Aristophanes, Plautus en andere antieke auteurs, die werden opgevoerd terwijl president Banda aandachtig toekeek. Op een keer vroeg de auteur aan Monsieur La Rouche, zijn leraar Grieks (die op intieme voet stond met de president) of Banda echt Latijn en Grieks verstond. Monsieur La Rouche antwoordde: “Nee.” Dat maakte de hele zaak vreemd en raadselachtig. Beschouwde Dr. Hastings Kamuzu Banda, die in de VS en het Verenigd Koninkrijk geneeskunde had gestudeerd en ook wel een en ander afwist van politieke wetenschappen, zichzelf dan als een onontwikkeld mens? Kamuzu Academy bleek ook meer dan een derde deel van het nationale onderwijsbudget op te slorpen.

Maar waarom maakte het meest beroemde lid van de Chewa-stam dan een knieval voor de klassieke canon met een dergelijk duur project? We konden er alleen maar naar raden. Misschien wou hij door de school op te richten zichzelf echt als man van de letteren presenteren. Maar na het lezen van Aristoteles' *Politica* zag de auteur van dit artikel een andere mogelijkheid: misschien was Kamuzu Academy bedoeld als hommage aan de Grieken: het was dankzij hun hulp dat hij zo lang aan de macht kon blijven!

Als politicoloog zag Banda misschien parallellen tussen het turbulente politieke leven van enerzijds het Griekenland van Aristoteles dat zich moest aanpassen aan de overgang van een “gesloten” tribaal systeem naar een democratie, en anderzijds dat van het net onafhankelijke Malawi, en trok hij uit die parallellen zijn lessen. In dit essay zullen we het hebben over het kleurrijke leven van Hastings Kamuzu Banda en daaruit zal blijken dat het presidentschap welhaast perfect aansluit bij Aristoteles' nonchalante mijmeringen over hoe de tirannie kan overleven. Zelfs als het lijkt dat Banda een loopje neemt met Aristoteles' regels, blijven ze hem inspireren. Zijn handelen is weloverwogen en net zoals Aristoteles beloofde dat de tirannie kon bestendig worden als de tiran zijn regels volgde, ging ook Banda's tirannie gewoon door. Maar daarvoor werd wel een prijs betaald. De tirannie bleek fataal voor zijn eigen geest en voor die van de Amaravi-natie, doordat de president en zijn onderdanen zich bijna een halve eeuw opsloten in wat de filosoof Achille Mbembe een “wederzijdse zombificatie” noemde. Malawi is nog steeds aan het bekomen van de nasleep. Tegen het einde van zijn heerschappij in 1994 werd Banda afgedaan als een wrede despoot, maar recent werden her en der pogingen in het werk gesteld om zijn kritische rol in de Malawische geschiedenis te rehabiliteren. Vaak is dat met cynische bedoelingen, als een excuus voor konkelende politici om terug te keren naar een tiranniek beleid. Door via Aristoteles Banda's politieke strategie te bestuderen, probeert de auteur voor zichzelf en voor zijn geboorteland in kaart te brengen hoe een echte politieke herevaluatie mogelijk is.

3. Twee manieren om de tirannie te bestendigen

Aristoteles suggereert in principe twee tegengestelde en contradictorische manieren om de tirannie in stand te houden: met geweld (voor tirannen de “gebruikelijke manier”) of door de nabootsing van het koningschap (“een tiran mag geen tiran lijken, maar moet aan zijn onderdanen verschijnen als een koning en de bestierder van het huishouden”). De doelstellingen van regeren door middel van geweld zijn: de onderdanen onder de duim houden door ze alle macht te onthouden; twisten onder de mensen aanmoedigen om ze arm te houden en een sfeer van moedeloosheid te creëren; een extreme vorm van democratie uitbouwen waarbij de onderdanen geen enkel vertrouwen hebben in elkaar. Het bestendigen van de tirannie middels het koningschap heeft één doel: de heerser probeert zijn macht te behouden om hem in staat te stellen “niet enkel diegenen te regeren die zijn regering wensen, maar ook diegenen die ze niet wensen.” Door de specifieke en heterogene aard van Malawi's prekoloniale

en postkoloniale politieke context kon Banda zijn toevlucht nemen tot beide manieren om gedurende dertig jaar over de volkeren van Malawi te heersen. Het geweldmodel was gebaseerd op de grillen en de brutale macht van de koloniale heerschappij; het koningschapmodel — dat we eerst nader zullen bekijken — op het prekoloniale Amaravi “Karonga-koningschap”. Naar dat laatste werd verwezen met de term *Ngwazi*: “veroveraar”, “dynamisch en wijs leider”, of “stamhoofd van de stamhoofden”.

4. Over hij die de hoofden van de doden inpakt

De prekoloniale geschiedenis van Malawi kennen we alleen uit de orale overlevering. Vaak is de neergeschreven versie erg warrig. Om er iets van te begrijpen, moeten we een kader introduceren. Het kader dat ik hanteer is ontleend aan wat Freud schrijft in *Totem en taboe* over de plaats van de “oervader” in tribale familierelaties. De manier waarop Freud de vaderfiguur isoleert, heeft veel te maken met de vroege geschiedenis van Malawi en werpt een licht op Banda’s essentieel Aristotelische politieke strategie.

Waar de Amaravi vandaan komen, weet niemand. Daarover kan enkel gespeculeerd worden. Toen de Amaravi aankwamen in zuidelijk Afrika, vonden ze daar het volk van de Akafula, ook bekend als de Abatwa. De Akafula waren klein van gestalte, opvliegend en geneigd tot geweld. Volgens een van de verhalen vroeg een Akafula-man als je hem tegenkwam: “Waar heb je me gezien?” Als je antwoordde “*Pompano*, hier, op deze plek,” sprong hij op je rug en doodde je. Het juiste antwoord was: “*Uko*, van ginds!” Dan wees je naar de horizon, waar je hem het eerst had ontwaard. Want het ego en het *Dasein* van de Akafula was zo groot dat hij ondanks zijn kleine gestalte de hele horizon vulde, *dziko*. Het is onder deze Akafula dat we de oervader van de Amaravi moeten zoeken. Uit het gedrag van de Akafula kan afgeleid worden dat hij — net als de door Freud geïsoleerde vader — territoriumdriftig is en dat hij net als een kwaadaardige mannetjesgorilla zijn zonen aan de kant schuift en alle vrouwtjes voor zichzelf opeist.

De plotse verdwijning van de Akafula kort na het verschijnen van de Amaravi valt samen met de opkomst van het matrilineaire systeem van de Amaravi, dat reeds geïntroduceerd werd door de zonen van de Akafula: de Banda’s. Nadat ze hun vader hadden gedood, vestigden de Banda’s een radicaal democratische en matriarchale maatschappij, die geregeerd werd door vrouwelijke geesten die huisden in regenheiligheden, waar allerlei offerrituelen plaatsvonden en gul geschenken werden uitgedeeld in een ritueel toneel dat opgevoerd werd door acteurs met een *nyau*-masker. Het is zeer waarschijnlijk dat het geheime genootschap van de *nyau* — dat ook vandaag nog bestaat — door de zonen werd opgericht om boete te doen voor de moord op hun vader. Het gedrag van de oervader van de Amaravi bezielt de *nyau*-maskers, waarnaar collectief verwezen wordt met de term *Gule Wamkulu* (het Grote Spel): een dramatische, tegelijk intimiderende en prikkelende choreografie en reeks handelingen. De *Gule Wamkulu* is de uitdrukking van de positieve *jouissance* die de Amaravi blijven voelen, ook als ze geconfronteerd worden met extreem lijden. Wat

iemand doet die een *nyau*-masker draagt, overstijgt goed en kwaad, het bereik van de wet en alledaagse gewoontes. *Gule Wamkulu* onthult de identiteit van de Amaravi als onderdeel van het grotere geheel van de dingen. In het overgangsritueel van de Amaravi is de oervader in feite een verwende kind-man, waarvan de jongen afstand moet doen als hij de volwassenheid en de grote maatschappij binnentreedt bij een speciaal initiatieceremonieel in het geheime *nyau*-genootschap. Van dan af zal de oervader door het hele volwassen leven van de jongen spoken als een onverzadigbare voorouderlijke geest, én als een bemiddelaar tussen de levenden en de doden. Met die oervader moet voortdurend onderhandeld worden én hij moet gesust worden met offergaven, plengoffers en rituele dansen. Hoewel exclusief voorbehouden aan mannen (en vrouwen die niet vruchtbaar meer zijn), zien we de band van de *nyau* met het matriarchale systeem en het gul uitdelen van geschenken in het belangrijkste masker, dat de onheilspellende naam *Kasiya Maliro* kreeg (zij-die-de-doden-baart): een baarmoeder die vermomd is als een antilope. Dat masker staat symbool voor de radicale vrijgevigheid die de essentie is van de Amaravi-maatschappij.

Gedurende vele eeuwen leefden de Banda Amaravi zonder staatsstructuur in gegroepeerde dorpen, tot een andere groep Amaravi opdaagde die bekend stonden als de Phiri. Zij introduceerden de idee van een centrale regering. De Phiri werden geleid door de alles en iedereen overwinnende krijgsheer Karonga: hij die de hoofden van de doden inpakt. Hij verenigde in zich al de mythische rauwheid van de Akafula-pygmeëen en de rituele soevereiniteit van de *nyau*-maskers. Het is alsof de verbannen oervader van de Amaravi was teruggekeerd om dubbel en dwars wraak te nemen om zijn zonen. Er wordt verteld dat als Karonga vroeg “Waar heb je me gezien?” en je wees ten antwoord naar de horizon, hij je meteen doodde en je hoofd aan zijn verzameling toevoegde. Het juiste antwoord hield in dat je naar de zon en de sterren wees, want zo groot was zijn geloof in zijn plaats binnen het universum. Karonga verbande de vrouwelijke geesten en de *nyau*-maskers naar de marge van de Amaravi-maatschappij en introduceerde bloedoffers bij de regenheiligheden, waar nu een priesterkaste het voor het zeggen had. Karonga regeerde door middel van dorpschouwen, die in de plaats kwamen van de vrouwelijke geesten. Hij eiste een belasting in de vorm van olifantstanden en opende het gebied van de Amaravi voor handel, inclusief de handel in slaven. Zijn stam, de Phiri, werd de leidende klasse. Hij bezat talloze vrouwen. Het duurde niet lang eer er onder het gewone volk oppositie groeide tegen de oervader. Deze werd aangevoerd door een geestelijke leider, een “regenmaker” met de naam Mbona. Zijn martelaarschap spreekt ook vandaag nog tot de politieke verbeelding in Malawi.

Na de dood van Karonga en Mbona, leek de radicale democratie en het matrilineaire stelsel terug te keren, zij het in een synthetische vorm. De *nyau* werd in ere hersteld als het “gebed van het volk”; de verschillende Amaravi-volkeren versplinterden opnieuw, ditmaal in verschillende stammen die geregeerd werden door titulaire stamhoofden. Die laatste stonden bekend als de *mwini dziko*, de hoeder van het land, of *mwini mzinda*, de “eigenaar van de *nyau*”, of

in meer beschrijvende termen, “de beheerder van de polis”. Het stamhoofd bemiddelde bij juridische zaken (*milandu*) en regeerde noodgedwongen in samenspraak met het volk en zijn *nduna*, een uitvoerend comité. Samen met de dragers van *Gule Wamkulu*-maskers was hij de voornaamste “ver- tegenwoordiger van de *nyau*”. Hij was ook de uitvoerder en de beheerder van het vrijgevig uitdelen van geschenken. Dat laatste nam vele vormen aan, waaronder spirituele en creatieve openbaringen, uitgebreide rituelen, het doorbreken van taboes en rituelen, de interpretatie van dromen en voortdurende politieke en tot nadenkende aansporende interventies of evenementen van de *Gule Wamkulu* in het dagelijkse leven of bij performances en feesten van de *bwalo*. Sommige van deze stamhoofden, vooral bij de stammen van de Chewa en de Mang’anja, hadden libidineuze tegenhangers bij de *Gule Wamkulu*, zoals de *Chadzunda*, de *Njobvu* (olifant) en de *Mkango* (leeuw).

Als “heer van de dans” had de gekwelde *Chadzunda* de despotische en nukkige trekken van de overleden Karonga, maar dan met een carnavalesk tintje. Na zijn terugkeer uit Europa modelleerde Banda zijn rol op deze van de stamhoofden uit het post-Karonga-tijdperk, als *mwini dziko* en *mwini mzinda*—als voorspel op zijn echte terugkeer als “hij die de hoofden van de doden inpakt. Het was een politiek manoeuvre dat beïnvloed was door de *nyau* en het soevereiniteitsritueel van de *Gule Wamkulu*, wat hem zou toelaten Aristoteles’ contradictorische methodes te gebruiken om op de meest effectieve manier de gewillige volkeren van Malawi in zijn tirannieke greep te krijgen.

5. Tirannie via het koningschap Aristoteles beschrijft de ideale tiran die middels het koningschap te werk gaat als volgt: hij neemt de rol van koning op zich, en is goed in die rol; hij presenteert zichzelf als een religieus en vroom man; hij is een man van het volk, maar ook de vriend van de notabelen; hij is gematigd in zijn begeertes; hij behandelt vrouwen en kinderen met respect; hij presenteert zichzelf als de beschermer van vrouwen en cultiveert een liefdevolle relatie met de jeugd; hij let erop dat hij vrouwen of kinderen geen kwaad doet; als hij zijn volgelingen straft, lijkt hij dat te doen uit vaderlijke liefde; hij mijdt woede; hij vermijdt het om mensen van eer te ergeren, alsook diegenen die niets te verliezen hebben; mensen van verdienste straft hij niet plots, maar beetje bij beetje; openbare werken te zijner ere lijken een geschenk van het publiek; hij lijkt de belangen van de gemeenschap te behartigen; hij moedigt een open boekhouding aan en publieke verantwoording van de financiën; hij houdt zijn rijkdom verborgen in het openbaar als een publiek fonds; als hij belastingen heft en geschenken afdwingt van het publiek, lijken die bestemd voor het welzijn van iedereen; hij gedraagt zichzelf waardig; hij is een toonbeeld van moed in de strijd; hij is gul voor de mannen in zijn dienst, maar heeft geen favorieten.

Zoals we zullen zien, was Banda’s politieke strategie als “Karonga” vanaf het prille begin van zijn politieke carrière doordrongen van deze stelregels. Wanneer hij tegen deze regels lijkt te zondigen, dan is dat omdat Banda ze aanpast aan de moderne tijd en aan de specifieke context van de Amaravi, waarvan we reeds enkele aspecten geschetst hebben.

6. Messias Banda keerde in 1958 terug naar Malawi om het leiderschap van het Nyasaland African Congress over te nemen, op een moment dat die partij moeite had om overeind te blijven. Zijn terugkeer werd voorgesteld als de terugkeer van een messias. Hij bereidt zijn komst voor met herderlijke brieven aan zijn volgelingen, waarin hij hen aanmaant om moed te vatten in hun strijd tegen het koloniale regime, want de verlossing is nabij. Tot in de meest afgelegen gebieden van Malawi worden boodschappers gestuurd om zijn nakende terugkeer aan te kondigen.

Er is een valse start op 29 juni 1958. Zo’n tienduizend mensen zorgen voor rellen wanneer Banda niet uit het Britse toestel stapt dat landt op de luchthaven Chileka in Blantyre. Op 6 juli 1958 stromen een menigte opnieuw bij elkaar op dezelfde luchthaven. Deze keer daalt Banda wel neer uit de lucht en zet onder luid gejuich en hoerakreten voet op Malawische bodem na veertig jaar in het buitenland te hebben vertoefd. Er zijn stamhoofden om hem te verwelkomen. Met zijn homburghoed, trenchcoat en driedelig pak ziet hij eruit als een filmster. Er hangt magie in de lucht. Banda zegt dat hij gekomen is om te fungeren als een brug die de “kloof” tussen enerzijds Afrikanen en anderzijds Aziaten en Europeanen, tussen “oud en nieuw” moet overspannen. Hij is met andere woorden een “bemiddelaar”. Dat was ook de rol van de Amaravi-stamhoofden: ze bemiddelden onder de levenden, en in hun *Gule Wamkulu*-rol tussen de levenden en de doden. En Banda had zich daadwerkelijk aangekondigd als een leider onder de *nyau*. Maar op dat ogenblik had niemand er een flauw vermoeden van dat hij daarmee een speciaal leiderschap beoogde dat enerzijds geïnspireerd werd door de radicale Amaravi-democratie en anderzijds door een absolute vorm van het despotisme van de Karonga-koning, dat gemodelleerd was op de koloniale overheersing. Hij roept “*Kwacha!*” — De dageraad is aangebroken! — en vertrekt vervolgens met een lang konvooi. Het hele land lijkt in een koortstoestand door zijn “tweede komst”, maar hij moet nog steeds diverse politieke facties overtuigen dat hij de ideale leider is om de Amaravi te leiden in hun strijd tegen het koloniale regime.

Dit is het terrein waar hij moet bewijzen dat hij “geschikt is om de koningsrol te spelen”. Banda zou ongetwijfeld een diepe indruk gemaakt hebben op Aristoteles met zijn nauwgezet toepassen van diens regels. Om zijn strategie van het koningschap uit te bouwen, cultiveert Banda “liefdevolle relaties” met de jeugd. Hij omringt zichzelf met jonge politieke agitators die naar christelijke scholen geweest zijn, de zogenaamde “missiejongens”. Zij fungeren als een entourage van adviseurs, secretarissen, lijfwachten en lofredenaars bij zijn politieke bijeenkomsten. Tot die “Jonge Turken” behoren o.a. de rebellerende leden van de koloniale wetgevende vergadering Masauko Chipembere en Kanyama Chiume, de journalist Aleke Banda, en de militante Chisiza-broers. Banda’s vaderlijke relatie met deze jonge mannen inspireert hen tot een diepe loyaleiteit, alsof ze zijn zonen zijn. Ze zijn bereid om voor hem te sterven. Overal in het land verwelkomd, beschikt Banda alvast over een massa politiek kapitaal om zijn wil op te leggen aan het zieltogende Nyasaland African Congress. Zijn intelligentie en zijn charisma volstaan om de voormalige leiders

van de partij, waaronder TDT Banda, Manoa Chirwa en Orton Chirwa, aan de kant te schuiven. In 1959, nadat hij algemeen voorzitter — *president general* — geworden is van de partij, eist hij absolute controle in naam van het “algemeen belang”: de strijd van de natie tegen de koloniale overheersing. Hij richt de *nduna* op, een centraal uitvoerend comité, evenals de Women’s League (*mbumba*) en de Youth League, die zijn koninklijke politieke ambities moeten heiligen. Hij controleert de partij met weloverwogen willekeur, alsof hij de willekeur van de koloniale autoriteiten parodieert, waarbij hij naar believen ambten aanbiedt aan de oudste leden van de partij of hen juist de laan uitstuurt. Zijn bevelen zijn impulsief, maar hij uit ze zonder enige emotie en in *the Queen’s English* — onberispelijk Engels. Als een vertoornde Akafula snauwt hij westerse journalisten af die hem bij interviews vragen durven stellen over zijn politieke motieven. Of hij is hen te snel af door ze al op voorhand te berispen alsof ze kleine kinderen zijn en laat geen gelegenheid voorbij gaan om het koloniale beleid “stompzinnig” te noemen. Met zijn subversieve imago wekt hij massaal het enthousiasme van het publiek.

Het ledenaantal van de partij schiet de hoogte in. Banda’s toespraken hebben dezelfde cadans als deze van een Afro-Amerikaanse prediker. Door het repetitieve karakter lijkt het of de geest in hem gevaren is. Maar hij blasfemeert ook als een Ngonigeneraal, als teken van zijn vastbeslotenheid om het land onafhankelijk te maken, met of zonder Gods goedkeuring. Wat betreft zijn godsvrucht, wordt er verteld dat hij ouderling is van de Church of Scotland, en dat hij ondanks zijn schijnbare excessen toch een vroom mens is. Hij belichaamt een Afrikaanse vorm van vroomheid. Hij spreekt de mensen toe via een tolk, als een koloniale ambtenaar, terwijl hij met zijn *mbumba* danst en in een vloeiend, archaisch Chichewa geruchten verspreidt dat hij geen echte Malawiër is, wat een dimensie toevoegt aan zijn messianistische mystérie. Door zijn volgelingen aan te moedigen om te dansen van *boma* tot *boma*, ondermijnt hij de koloniale waarden van fatsoen, gematigdheid en vlijt. Syncretische dansen als de *beni* en *malipenga* parodiëren de Britse militaire discipline en macht. Hij verdedigt een geweldloze strijd, maar tegelijk vraagt hij “zijn mensen” om in stilte korte metten te maken met zijn politieke tegenstanders en de koloniale autoriteiten, alsof ze *chiswe* (termieten) zijn. Hij houdt zijn hoed op in het bijzijn van Europeanen, waarvan er sommigen in zijn entourage fungeren als “vooraanstaande” vrienden van aanzien.

Hij is zo geleerd, dat hij zowaar een tovenaars geworden is. Er wordt beweerd dat hij voor zijn examen als chirurg aan het Meharry Medical College in de VS een onmogelijke 99,45 % behaalde. Zijn persoonlijkheid en identiteit zijn aldus tegelijk heterogeen en een mystificerende vermomming. Als performer en spiritueel leider leunt zijn stijl dicht bij deze van de *nyau*-demiurg Chadzunda, een libidineuze tegenhanger van het belangrijkste Chewa-stamhoofd; mysterie, contradictie, politieke delicten, excessen en *jouissance* maken deel uit van zijn act. Dit soort politieke taal en de *nyau*-geest is wat de Malawiërs verstaan. Ze verwelkomen Banda dan ook als hun titulaire post-Karonga-koning, *mwini dziko*,

mwini mzinda en *mpulumutsi* (verlosser). Met het imago van een filmster en de diepgang van een *nyau*-masker, inspireert Banda eenheid en een geest van radicale democratie die de koloniale heersers niet meer kunnen tegenhouden. In 1959 worden er stenen gegooid naar het Europese verkeer rond de klokkentoren in Blantyre en in heel Nyasaland breken rellen uit. Op verschillende plaatsen in de Federatie van Rhodesië en Nyasaland belanden Banda en zijn protegés achter de tralies. Dat stimuleert alleen maar de wil van de Amaravi om hun recht op zelfbeschikking op te eisen. Terwijl Banda in de gevangenis zit, wordt ook het Nyasaland African Congress verboden. Maar Banda’s secretaris-generaal brengt de partij opnieuw tot leven onder de naam Malawi Congress Party. Bij zijn vrijlating in 1960 wordt Banda president voor het leven. Met vernieuwd elan wordt het opstandige Nyasaland in 1964 onafhankelijk van Groot-Brittannië, met Dr. Hastings Kamuzu Banda als de eerste verkozen eerste minister. In 1966 wordt Malawi een republiek en Banda wordt president. De volgende stap die Banda zet is zijn positie als absoluut vorst van de Amaravi consolideren, en in die context is Aristoteles’ uitoefening van de tirannie via het koningschap wat het meest in zijn kraam past.

7. Malawi Malawi, de nieuwe naam van het land, verwijst naar het gebied ten zuiden van het Malawimeer waar de Maravi-koningen, de Karonga’s, hun hoofdkwartier opsloegen. Dat is niet toevallig. Op nationaal vlak ziet men Banda als meer dan een titulair Amaravi-stamhoofd: door de Amaravi-volkeren opnieuw te verenigen en hen te bevrijden van de koloniale heerschappij en een eng tribalisme, is hij zelf de nieuwe Karonga. Banda hult zich graag in die rol. Hij doet zich uit in een driedelig pak en een homburghoed, wat voor weer het ook is — een knipoog naar zijn status als filmster en de tijd dat hij een populair arts was in Londen. Maar hij gebruikt een vliegenmepper als attribuut om te tonen dat hij een nieuwe *mwini dziko* is. En het is in die rol dat Banda regeert door middel van geweld, waarbij de koloniale willekeur en brutaliteit model staat voor de consolidatie van zijn macht.

8. De gebruikelijke manier om tirannie uit te oefenen Wat betreft het regeren door geweld, geeft Aristoteles de volgende voorschriften aan de tiran die zijn tirannie wil bestendigen: de tiran moet “personen van aanzien wegsnoeien” en zich ontdoen van onafhankelijke geesten; hij moet met vreemden aan tafel zitten om te eten in plaats van met burgers van zijn eigen land; hij moet massabijeenkomsten en educatieve vergaderingen in eetgelegenheden en clubs verbieden; hij moet ervoor zorgen dat er geen plaatsen zijn waar geleerden of intellectuelen elkaar kunnen ontmoeten; onderdanen mogen elkaar niet zo goed leren kennen dat er een wederzijds vertrouwen ontstaat dat uitmondt in solidariteit; hij moet de bewoners van de stad in het oog houden; hij moet de oren openhouden voor alles wat er wordt verteld in de gemeenschap en de onderdanen moeten weten dat er overal luistervinken zijn (zodat ze paranoïde worden); hij moet conflicten tussen zijn onderdanen aanmoedigen, zodat vrienden zich tegen elkaar keren, de rijken tegen de armen; hij moet

ervoor zorgen dat zijn onderdanen altijd moeten werken en arm zijn door zware belastingen te heffen, zodat hij geld heeft voor zijn lijfwacht; hij moet doen alsof er een radicale democratie heerst onder de mensen, met “vrouwen die het huishouden domineren en weinig controle op de slaven”; hij moet het gepeupel vleien en hij moet een slaafse geest in het gemene volk in zijn gezelschap stimuleren door wederzijdse complimenten; laag-bij-de-grondse daden moet hij laten uitvoeren door het grauw. Een tiran mag geen vrienden hebben en moet steeds bereid zijn om oorlog te voeren, zodat hij een voorwendsel heeft om belastingen te heffen; hij moet zich voordoen als de verdediger van zijn volk.

9. Over de grootste korenaren Wanneer Banda in 1960 wordt vrijgelaten uit de gevangenis en vervolgens met de Malawi Congress Party een verpletterende verkiezingsoverwinning behaalt in de wetgevende vergadering zijn er toch enkele “grote geesten” en “vooraanstaande personen” die hij moet wegsnoeien, zoals de “grootste korenaren” in het veld moet weggesnoeid worden, vóór hij zijn macht kan consolideren als de moderne Karonga van de Amaravi. Onder hen zijn er verschillende “missiejongens”. Zo is er Gilbert Pondeponde, die de MCP verlaten heeft om de Christian Democratic Party op te richten, als protest tegen het feit dat Banda voorzitter voor het leven geworden is van de MCP na zijn vrijlating uit de gevangenis. Pondeponde wordt in 1963 vermoord door een van Banda’s persoonlijke lijfwachten of “ijsmannen”. Zijn lichaam wordt gevonden in de Mudi, een rivier die door Blantyre stroomt. Op de nationale radio vertelt Banda dat Pondeponde gedood is door een jaloezse echtgenoot met wiens vrouw hij een affaire had.

Een jaar eerder, in 1962, kwam Dunduzu Chisiza, een jonge heethoofdige politicoloog en tevens secretaris-generaal van de MCP, om bij een auto-ongeval in Namadzi. De Malawi Youth, Banda’s gevreesde basismilitanten in hun rode hemden — de “termieten” (*chiswe*) worden ervan verdacht dat ze Chisiza vermoord hebben. Chisiza had reeds geruime tijd onenigheid met Banda over de koers die de partij moest varen. In 1961 had hij *Africa — What Lies Ahead* gepubliceerd, een pamflet waarin hij de christendemocraten van Pondeponde leek te steunen. Hij waarschuwde daarin voor een dictatoriaal bewind en riep de Kerk op om zich meer met de politiek te moeien opdat gelijkheid, mensenrechten en het recht zouden zegevieren in de nieuwe natie. In 1962 publiceerde hij *The Outlook for Contemporary Africa*, dat hij uitdagend voorstelde aan Banda op een symposium over het bestuur in Afrika. Enkele maanden later was Chisiza dood. Chisiza en Pondeponde, en vele andere “missiejongens” in the MCP, zoals Chipembere, gaven de voorkeur aan een gemeenschapsgericht economisch beleid dat moest gekenmerkt worden door basisdemocratie en diplomatieke relaties met landen als Rusland en China. Ze verzetten zich tegen Banda’s spectaculaire industriële staatskapitalisme dat steunde op zijn politieke *jouissance* als heer van de dans, en dat hij compleet controleerde, samen met een elitair clubje waartoe ook voormalige Europese kolonisten behoorden.

Rond de tijd dat Pondeponde de dood vond, was Banda al aan de slag om ook de Kerk te onderwerpen, evenals alle eerzuchtige “missiejongens” die ertoe behoorden. Zijn jonge pioniers treiterden de Getuigen van Jehovah zo erg dat ze in ballingschap trokken naar Mozambique omdat ze zich niet wilden onderwerpen aan de heerschappij van de MCP. Ze staken het huis van Chester Katsonga in brand, de leider van de Christian Liberation Party; Katsonga zwoor publiekelijk zijn dwalingen af en onderwierp zich aan Banda’s vaderlijke autoriteit. Banda maakt gebruik van de krant *Malawi News* om te reageren op kritiek van de Katholieke Kerk, die hem ironisch genoeg beschuldigde van “communistiche neigingen”. *Malawi News* is een propagandaorgaan van de MCP; de directeur is Aleke Banda, een van Hastings Kamuzu Banda’s mannetjes en mede-aandeelhouder in de krant. Aleke stelt Banda voor als de redder, en lanceert een oproep voor een nationale Kerk en de nationalisatie van alle missiescholen. Hij zorgt ervoor dat in het hele land afbeeldingen van Banda en lofzangen op de leider meer alomtegenwoordig zijn dan afbeeldingen van en lofzangen op Christus. Hij smeekt de Malawiërs om in hun strijd tegen het koloniale regime geen vreemde missionarissen te vertrouwen. Tegen 1963 zijn alle partijen die de steun hadden van de Kerk ontmanteld. Kort daarop verbiedt Banda meerpartijenpolitiek als “on-Afrikaans”. De christelijke Kerk zwijgt voortaan in ruil voor godsdienstvrijheid: zolang de Kerk zich niet met politiek moeit, laat Banda ze ongemoeid. De zuivering is bijzonder grondig. Het zal dertig jaar duren eer de Kerk zich herstelt en helpt om Banda politiek aan de kant te schuiven.

10. Kabinetscrisis Vervolgens gaat Banda over tot het wegsnoeien van de “vooraanstaande personen” die strijd geleverd hebben tegen het kolonialisme. Hij viseert in het bijzonder diegenen die hij het meest verschuldigd is, de architecten van zijn terugkeer naar Malawi als messias. Daarbij lijkt hij te breken met een van Aristoteles’ regels voor het in stand houden van de autocratie: “...onthoud u van alle misdragingen en van twee vormen in het bijzonder: mishandel geen personen en ook niet de jeugd. Dat geldt in het bijzonder voor uw gedrag tegenover ambitieuze mensen, want terwijl diegenen die van geld houden verontwaardigd zullen zijn als er een aanslag wordt gepleegd op hun fortuin, zullen ambitieuze en respectabele mensen verontwaardigd zijn als hun eer wordt aangetast.” De meeste van zijn jonge protegés trappen hierin. Misschien zijn ze wel zo naïef als Banda zelf denkt. Banda gebruikt hun hartstocht en eergevoel om afgunst en onenigheid te zaaien onder hen, en om hen tot overhaaste actie te bewegen, aangespoord door woede. Als eerste minister verdeelt hij zijn gunsten ongelijkelijk onder hen. Grote ego’s krijgen jobs als parlementair secretaris — jobs die absoluut geen ministerieel niveau hebben. Onder hen zijn bijvoorbeeld de advocaat-in-toga Orton Chirwa (justitie) en de heethoofdige politieke filosoof Chisiza (financiën). Anderen krijgen geen job, omdat bijvoorbeeld hun Engels niet goed genoeg is (Makata) of omdat ze te jong zijn (Aleke Banda). Zelf schenkt hij zich verschillende ministerportefeuilles.

Hij consulteert zijn medeministers niet voor het beleid, maar moeit zich wel met hun zaken. Hij kiest zelf parlementsleden uit als minister, ongeacht hun verdienste.

Banda heeft geen respect voor mensen die weinig onderwijs genoten hebben, maar prijst wel de wijsheid van de dorpling. Hij ontslaat de leider van de Youth League, de onafhankelijke geest Jomo Chikwakwa en splitst de organisatie in twee meer onderdanige organisaties, de Malawi Young Pioneers en de Malawi Youth. De eerste vormt zijn persoonlijke militie en lijfwacht. Hij moedigt iedereen, inclusief de veiligheids politie, aan om te klikken over zijn ministers middels anonieme rapporten die direct aan hem moeten worden gericht. Hij stelt voor om hechtenis zonder proces in te voeren en schuift iedereen aan de kant die tegen dat voorstel is. Daarop verlaten enkele Europese leden van zijn kabinet hun post. Bij elke gelegenheid — in het bijzonder om op te scheppen tegenover zijn hem goed gezinde Europese kennissen en notabelen — noemt hij zijn Malawische ministers en ambassadeurs “mijn jongens”. Ongetwijfeld is dat om hun zelfvertrouwen te ondermijnen en ze alle eer te onthouden. Hij berispt hen omdat ze te veel drinken en met Europeanen converseren, maar zelf zoekt hij het gezelschap van Europeanen op overdadige banketten. Hij sluit ze uit van de overgangsgesprekken met de koloniale regering, tot enkele van hen, zoals Chipembere en Chiume, hun kalmte verliezen — zeer tot Banda’s voordeel. Wanneer een maand na de onafhankelijkheid (26 augustus 1964) zijn kabinet een vergadering bijeenroept om zich te beklagen over zijn autocratisch leiderschap en koloniaal paternalisme, ontslaat hij het hele kabinet en begint een oorlog tegen de vooraanstaande leden ervan, onder het motto dat autocratie de “Afrikaanse weg” is. De ministers Chiume, Chirwa, Chokani, Chipembere, Chibambo, Chisiza en Bwanausi worden allen verbannen. Banda wordt hierbij gesteund door zijn machtige westerse vrienden, de koloniale politie, het leger, de traditionele autoriteiten en stamhoofden, en de Malawi Young Pioneers, die zijn kant kiezen om zich daarmee profijt te doen in het postonafhankelijke Malawi.

Na de kabinetscrisis kiest Banda lager geschoolde en minder eminente figuren als minister, “partijbonzen” van het Nyasaland African Congress die meer gewend zijn om zich te onderwerpen aan autoriteit dan de Jonge Turken. Kort daarop wordt Malawi een republiek. Om zeker te zijn dat hij iedereen in het oog kan houden en in zijn buurt blijft, bouwt Banda een paleis voor zichzelf op Sanjika Hill in Blantyre, het commerciële centrum van Malawi.

11. Zelfbeschikkende gebondenheid Banda’s buitenlands beleid draagt het stempel van zijn politieke *jouissance* als “heer van de dans”, m.a.w. van *Chadzunda* zelf. Hij verwijst naar zijn vaak contradictorische en strijdige buitenlandse beleid met de term “discretionary alignment”: zelfbeschikkende gebondenheid. Zijn doel is blijkbaar om van zichzelf en Malawi een “bemiddelaar” te maken in de relaties van Afrika met de rest van de wereld. Hij is tot alles bereid voor geld en uit politiek opportunisme. Hij ageert preventief in zijn relaties met andere Afrikaanse staatshoofden. Hij behandelt ze laatdunkend en noemt

hen “onwetende kleine jongens”, huichelaars en lafaards. Hij sluit handelsovereenkomsten met het koloniale Mozambique, de boevenregering in Rhodesië en de apartheidregering in Zuid-Afrika. Die laatste bouwt voor hem ook zijn nieuwe hoofdstad Lilongwe. Hij presenteert zichzelf als beschermer van zijn land tegen het communisme, maar anderzijds heeft zijn bewind veel kenmerken van het maoïsme, vooral wat betreft de dictatuur van het proletariaat, waarover hijzelf de leiding heeft; met hulp van de Malawi Youth en Malawi Young Pioneers dwingt hij de mensen zich daaraan te onderwerpen. Hij heeft het voortdurend over de bevrijding van Afrika en over trots zijn op de Afrikaanse cultuur, maar hij is zelf anglofiel en onderhoudt nauwe banden met Groot-Brittannië en de VS. Hij wordt uitgesloten uit de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid, maar de economie van het land verbetert drastisch. Sommige Afrikaanse leiders raken gecharmeerd door zijn excentrieke staatsmanschap.

12. Regenmaker Reeds eerder zagen we dat er na de marginalisatie van de vrouwelijke geesten en de *nyau*, en met het verdwijnen van de radicale democratie onder Karonga en de Phiri spiritueel verzet ontstond onder het gewone volk. Dat verzet werd geleid door een spirituele leider met de naam Mbona, wiens heiligdommen nog steeds te zien zijn op verschillende plekken in Malawi. Mbona streefde naar de rehabilitatie en herwaardering van de *nyau* en de vrouwelijke geesten in de Amaravi-maatschappij door te tonen hoe “het geheel”, vrede en harmonie kunnen samengaan met “de uitzondering”, met *nyau*, diversiteit en verschillen, althans in een maatschappij die gebaseerd is op liefde en begrip. Hij onderwees dat iedereen met God kon converseren zonder de bemiddeling van priesters, namelijk via creatief of geritualiseerd spel: dat was de ware betekenis van *Gule Wamkulu*, en iedere Amaravi kon daaraan deelnemen. Mbona zorgde voor “regen” — een term die niet altijd letterlijk moet genomen worden, maar eerder een metafoor is voor liefde en gulheid in tijden van nood. Daarvoor was volgens hem de dans voldoende, waarmee hij de priesters logenstrafte die van de weerlozen eindeloze bloedoffers eisten voor God. Waar Mbona danste, speelde en sliep tijdens zijn vlucht voor de Karonga-priesters, groeiden bloemen en bomen. M.a.w. de gemeenschap bloeide. Zijn handelingen waren een vorm van geschenk. Sindsdien communiceert Mbona zijn boodschap van een algemene liefdes-economie via zijn “schedel” die bewaard wordt in zijn heiligdommen. Mbona’s mythische verrijzenis is in Malawi een religieuze gebeurtenis die vergelijkbaar is met deze van Christus die de “jood en de heiden” verenigt door zijn mysterieuze dood en verrijzenis. Die laatste zijn voor de Amaravi gebeurtenissen met een *Gule Wamkulu*-karakter.

13. Antilope In het koloniale tijdperk werd de radicale democratie van de Amaravi doorgegeven van Mbona aan John Chilembwe, een baptistenprediker die in 1915 stierf bij een opstand tegen het kolonialisme. De vader van Chilembwe was een voormalig slavenhandelaar die behoorde tot het volk van de Yao; zijn moeder Nyangu was een geredde slavin die behoorde tot de Chewa. Zoals we

reeds vermeld hebben, is *chilembwe* ook de naam van het belangrijkste *nyau*-masker *Kasiya Maliro*: een baarmoeder vermomd als een antilope. Chilembwe deed zijn naam eer aan: hij was radicaal in zijn gulheid. Zijn engagement met betrekking tot de radicale democratie en het gul uitdelen van geschenken via het “grote spel” van de dood en de verrijzenis van Christus tegenover het repressieve koloniale regime met zijn economische beperkingen blijkt uit zijn kleurrijk leven als de oprichter van de Achewa Provident Industrial Mission in Chiradzulo. Chilembwe liep school in de Blantyre Mission School en in Amerika, waar hij inspiratie vond bij de abolitionisten en groepen die het leven van de zwarten wilden verbeteren. Hij speelde muziek, was ook een dandy en een charismatisch prediker. Hij liet ons prachtige en bezielde foto’s na die vertrouwen in zijn boodschap van gelijkheid inspireren.

In tegenstelling tot de koloniale missionarissen, doopte Chilembwe iedereen en beloofde de mensen dat “het einde der tijden” nabij was en dat dan de waarheid, liefde en rechtvaardigheid zouden zegevieren. Toen Chilembwe rebelleerde tegen de koloniale autoriteiten oefenden die hun tirannie uit “via de gebruikelijke methode” zoals Aristoteles die beschrijft en zoals ook Banda die moet ondergaan hebben in zijn jeugd. Chilembwe protesteerde o.a. tegen het in brand steken van zijn kerken en scholen: een koloniale poging om zijn volgelingen van zelf nadenken af te houden en ze te dwingen om ongeschoolde handenarbeid te doen. Hij protesteerde verder tegen onbetaald werk, *thangata*, en de huttenbelasting, tegen het ontwrichten van het Afrikaanse gemeenschapsleven en het “pacificeren” van andersdenkenden, tegen het verbod op het dragen van hoeden en schoenen voor Afrikanen, tegen het verbod om Engels te spreken tegen blanken, en vooral tegen het voortdurend vergieten van het bloed van Afrikaanse soldaten, *askaris*, die in het hele Britse rijk oorlogen moesten uitvechten waarvan ze zelden iets begrepen. De Amaravi-stamhoofden, die nu despoten waren in dienst van het koloniale regime, weigerden zich aan te sluiten bij de revolutie van Chilembwe, en het waren kleine burgermannetjes als John Gray Kufa die hem ooit steunden die ten slotte zijn zaak verraadden. Voor zijn dood beloofde Chilembwe dat er een “messias” zou komen die de Afrikanen zou bevrijden van het juk van het kolonialisme. Of het martelaarschap van Chilembwe nu een goede zaak was of niet, voor Banda en veel van zijn “missiejongens” vormde het een baken voor hun handelen.

14. Chipembere aan zet Henry Masauko Blasius
Chipembere was een typische missiejongen die voor wie John Chilembwe fungeerde als rolmodel. “Chipembere” betekent “neushoorn”. Zijn grootvader, een ondernemende man die een handel in vis en ivoor bezat, had naar verluidt die naam gekozen om “angst te wekken in de harten van zijn vijanden en rivalen”. Chipembere bezorgde Banda in elk geval kopzorgen omdat hij een politiek vooraanstaande figuur was geweest in de strijd tegen het koloniale regime.

Chipembere was geboren als een Chewa-Yao in Kayoyo, vlakbij Nkhotakota; zijn vader was een anglicaanse deken. Hij ging naar de middelbare school in Mangochi en vervolgens naar de universiteit van Fort Hare

in Zuid-Afrika. Daar raakte hij in de ban van het panafrikanisme van Marcus Garvey. In 1954 keerde hij terug naar Nyasaland en om verzet te plegen tegen het koloniale regime werd hij lid van het Nyasaland African Congress. Nadat hij op diverse posten had gewerkt voor de koloniale regering, werd hij een van de eerste twee Afrikanen die verkozen werden voor de koloniale wetgevende vergadering. Het andere lid was de jonge Kanyama Chiume, een Tonga; hij was een schoolmeester uit Nkhatabay met een diploma van Makerere University.

Op zoek naar een manier om de verschillende politieke facties en traditionele autoriteiten te verenigen in hun strijd tegen de koloniale heerschappij, ging Chipembere overal op zoek naar de messias die aangekondigd was door John Chilembwe — een man die Malawi’s Kwame Nkrumah zou worden. Zijn eerst gok is meteen een valse start. Met zijn theatrale capriolen en fratsen kan TDT Banda — die kort daarvoor tot voorzitter werd verkozen van het Nyasaland African Congress — wel het volk opzweepen en steun verwerven in het hele land, maar de koloniale autoriteiten zijn niet echt onder de indruk. Uiteindelijk vindt Chipembere zijn messias in Londen in de persoon van Dr. Hastings Kamuzu Banda, een pan-Afrikanist die reeds naam verworven heeft en talent bezit om een boodschap te communiceren onder de Afrikanen in de diaspora én de Europeanen.

15. Banda Dr. Hastings Kamuzu Banda werd geboren als Akim Kamkhwala Mtunthama Banda in Kasungu op het einde van de negentiende eeuw. Hij beweerde dat hij zelf niet precies wist in welk jaar, maar het moet rond 1896 geweest zijn, toen het plaatselijke Chewa-stamhoofd Mwase tot vrede gedwongen werd met de Britse troepen. Banda’s officiële geboortjaar was 1906. Als Chewa behelsde zijn opvoeding ook een initiatie in het geheime genootschap van de *nyau*, waarbij de ingewijde op de proef werd gesteld met een reeks rituele wreedheden die uitgevoerd werden door *Gule Wamkulu*-demiurgen om hem voor te bereiden op de beproevingen van het leven. Tegelijk ging Banda naar de basisschool die recent opgericht was door missionarissen van de Church of Scotland. Toen hij zestien was, ondernam hij te voet de tocht naar Zuid-Afrika, hongerig naar meer onderwijs. Ten slotte belandde hij in VS, waar hij politieke wetenschappen bestudeerde aan de Universiteit van Chicago en geneeskunde aan Maharry Medical College in Tennessee. Vervolgens ging hij naar het Verenigd Koninkrijk om daar nogmaals een artsdiploma te behalen, zodat hij de geneeskunde kon uitoefenen in het Britse rijk. Terug in Nyasaland werd hij o.m. in Livingstonia geweigerd voor verschillende jobs als arts, omdat de blanke verpleegsters weigerden te werken onder een zwarte dokter. Hij vestigde zich dan maar in Londen, waar hij een bijzonder succesvolle praktijk had. Hij genoot faam voor zijn generositeit: veel arme patiënten behandelde hij gratis. Hij ondersteunde ook zijn familie, vrienden en politieke activisten in zijn geboorteland. In 1953 verhuisde hij naar Ghana, waar hij een tijd zijn bevoegdheid om de geneeskunde te beoefenen kwijtspelde omdat hij een abortuskliniek leidde.

Toen hem gevraagd werd om terug te keren naar Malawi om het Nyasaland African Congress te leiden, had Banda veertig jaar in het buitenland doorgebracht. Het was daar dat hij zijn kennis van politiek uitdiepte, en meer specifiek de band van de westerse politiek met het kapitalisme. Zijn werk met antropologen en missionarissen zoals Cullen Young had ongetwijfeld een invloed op zijn idee om een modern Afrika te creëren vanuit de oude tradities en instellingen. Daarbij stonden de oude Grieken model voor een culturele en politieke transitie van een tribale naar een moderne maatschappij. Zijn gedegen opleiding, in combinatie met zijn ervaring van de echte wereld in het kapitalistische westen, plaatste hem in een betere uitgangspositie dan zijn jonge aanhangers in Nyasaland, van wie het denken over de pan-Afrikaanse politiek gebaseerd was op een beperkte ervaring van de moderne wereld en op onbeproeft ideeën over een moderne Afrikaanse gemeenschapszin, die op hun beurt gebaseerd waren op Afrikaanse tradities die reeds lang van de tafel geveegd waren door koloniale speculanten, missionarissen en avonturiers. Verblind door Banda's intellectuele bagage, bekleedden Chipembere en Chiume Banda met een autocratische macht om het Nyasaland African Congress te leiden. Iedereen die ook maar enige twijfel uitte, kreeg van hen te horen: "De dokter weet het beter dan wij." Chipembere bedreigde iedereen die zich verzette tegen Banda met geweld, en hij was bereid om daarvoor naar de gevangenis te gaan. Het was ook Chipembere die Banda aanmoedigde met zijn opruiende toespraken tegen het kolonialisme en de "stompzinnige" Federatie van Rhodesië en Nyasaland.

Het waren ook Chipembere en Chiume die Banda gebruikten als gesel tegen het koloniale regime en om de traditionele autoriteiten te verenigen en te kalmeren, maar dat kon alleen omdat Banda bereidwillig zijn medewerking verleende. In feite had Banda zijn eigen plannen en die waren geïnspireerd door Aristoteles en zijn eigen supporters. En tot die laatste behoorden ook de Britse imperiale regering, waarmee hij in Londen in contact was. Hadden Chipembere en de Jonge Turken iets vermoed van Banda's politieke intenties en zijn gewiektheid, dan hadden ze zich misschien niet laten betoveren door zijn charisma, of zijn geld aangenomen of zo grootmoedig geweest. Opgevoed binnen een cultuur waar geschenken geven essentieel was, verwachtten Chipembere en Chiume misschien dat Banda de eer die zij hem bewezen gelijkelijk zou beantwoorden.

Het bleek ten slotte dat het om eenrichtingsverkeer ging. Banda was hoogst waarschijnlijk uit de VS teruggekeerd als een veranderd man. In Tennessee had hij gezien hoe een zwarte man gelyncht werd en hij had de allesverterende, venijnige dans van het kapitalisme ervaren, waarbij "alles dat massief was smolt tot lucht". Als een heks die was uitgebroken uit de traditionele kring van de Amaravi, zag hij gulheid nu als een gelegenheid om winst te realiseren, en hij haastte zich om voordeel te doen met zijn messianistische politieke imago. Bovendien moet Banda als politiek wetenschapper vertrouwd geweest zijn met de hegeliënse dialectiek van de geschiedenis: na de revolutie moet de revolutie zelf teniet gedaan worden. In

1964, nauwelijks twee maanden na de onafhankelijkheid, voorkomt Banda de onvermijdelijke neutralisering van zijn Karonga-koningschap in het nieuwe, vrije Malawi, door zijn jonge en ambitieuze kabinet te ontslaan vóór de ministers de door Chilembwe geïnspireerde utopie van een radicale democratie kunnen invoeren nu ze met Banda hun politieke doel hadden bereikt.

16. Beroofd van het martelaarschap Wanneer Chipembere een op voorhand gedoemde guerrillaoorlog aanvat tegen Banda, beperkt hij zich tot een symbolische opstand geïnspireerd door John Chilembwe. Ten slotte marcheert hij met 200 man naar Zomba, waar het hoofdkwartier is van het Malawische leger, maar zijn mannen worden snel uit elkaar geslagen. Zelfs hier is Banda Chipembere te slim af. Hij berooft hem van het martelaarschap. Hij schenkt Chipembere "vaderlijke vergiffenis" en stuurt hem in ballingschap naar Amerika. Hij wordt op het vliegtuig gezet met een "zwart geschminkt gezicht", zagezegt om zijn identiteit te verhullen. Een berouwvolle Chipembere duikt enige tijd later op in Tanzania en smeekt Banda om hem terug het land binnen te laten. Banda antwoordt dat de situatie onomkeerbaar is. Chipembere zou in 1974 sterven in de VS aan diabetes (sommigen beweren dat hij vergiftigd is). Hij werkte er aan een doctoraat in de politieke wetenschappen en had ondertussen ongetwijfeld begrepen waar Banda's politieke cynisme vandaan kwam.

In de nasleep van de kabinetscrisis is het lot van de overige Jonge Turken even tragisch. De enthousiaste maar impulsieve Yatuta Chisiza gaat in Tanzania in ballingschap; vervolgens bekwaamt hij zich in oosterse gevechtskunsten en guerrillaoorlogsvoering in China. In 1967 keert hij terug via Zambia met een leger van tien man en probeert een staatsgreep vanuit Mwanza. Hij wordt gedood door Malawische soldaten bij een twee uur durend vuurgevecht wanneer hij het land probeert binnen te dringen. Zijn lichaam wordt publiek uitgesteld in het noorden van het land.

De berouwvolle Chirwa trekt naar Blantyre en zoekt om een audiëntie bij Banda. Hij rust zichzelf uit met traditionele medicijnen die hij ter zelfbescherming gehaald heeft bij een medicijnman in Mulanje, maar wordt in elkaar geslagen door Banda's ijsmannen, die hem in ballingschap naar Tanzania sturen. Daar scharrelt hij een mager kostje bij elkaar door les te geven in recht. Hij richt een politieke partij op, de Malawi Freedom Movement. Jaren later, in 1981, wordt hij gekidnapt bij een bezoek aan het oostelijk deel van Zambia door leden van de Malawische geheime dienst. Ze beweren dat hij Malawi wou binnendringen. Hij wordt berecht in een traditioneel gerechtshof in Malawi en wordt schuldig bevonden aan hoogverraad. Hij verblijft in een dodencel tot hij sterft in 1990.

Kanyama Chiume gaat in ballingschap in Tanzania, waar hij zich aan het schrijven zet en talrijke boeken publiceert. Na de val van Banda in 1994 keert hij terug. Hij werkt korte tijd als directeur van de Malawi National Library en de Malawi Book Service voor hij met pensioen gaat en zich terugtrekt in de VS, waar hij in 2007 sterft aan een depressie.

17. Olifant In 1970 wordt Banda op een structuur met een olifantsmasker gezet op het kruispunt naar Mchinji; daarmee wordt hij formeel een titulair post-Karonga-stamhoofd. Het evenement is in essentie een poging zijn macht te beperken, maar komt wat dat betreft te laat. Als *Ngwazi*, een zelfverklaarde, hedendaagse Karonga, had hij al lang het Malawische matrilineaire systeem terzijde geschoven en de daarmee gepaard gaande geschenkeneconomie, en hen vervangen door een pseudochristelijk patriarchaat en een maatschappij met een markteconomie. Zijn slogan is: “Eenheid, loyaleiteit, gehoorzaamheid en discipline.” Banda’s ogenschijnlijke politieke waanzin, hevige gewelddadigheid, invoering van het kapitalisme en marginalisering van de lokale matrilineaire geschenkeconomieën nadat hij het Karonga-koningschap als politieke strategie heeft gekozen, is gebaseerd op een principe dat perfect werkt. Een koortsachtige kapitalistische economie gaat namelijk perfect samen met een tirannie die gedijt op de ontwrichting van culturele verschillen en radicale democratie. Zijn Karonga-koningschap volgt een gebaand pad: dat van de grillen en de willekeur van de Britse imperiale heerschappij. Wie protesteert, krijgt de dreigende boodschap dat hij of zij misschien wel eindigt als “krokodillenvoer”, een verwijzing naar een van de traditionele manieren in prekoloniale tijden onder de Karonga om mensen te offeren. Veel mensen worden opgesloten zonder enige vorm van proces. Net als onder de koloniale heerschappij zijn onder het regime van Banda de traditionele autoriteiten ondergeschikt aan de machthebber. Die traditionele autoriteiten zijn nu een instrument voor Banda’s politieke en economische doelstellingen: een schaamteloze en primitieve accumulatie van macht. Banda’s woord is wet.

Banda runt Malawi alsof het zijn persoonlijke plantage is en pocht daarover op staatsbanketten. Naar eigen zeggen vertegenwoordigt hij de wil van het volk, is hij een uitdrukking van de soevereiniteit ervan — d.w.z. hij is hun *nyau*. Hij onteigent voormalige koloniale grond en maakt er nationale boerderijen van, die in feite zijn persoonlijke eigendom zijn. Zijn rijkdom is voor iedereen zichtbaar verborgen: ondergebracht bij het bedrijf Press Holdings. De winst belegt hij in onder andere in Zuid-Afrika en bij Zwitserse banken.

Terwijl hij Malawi een nieuw, westers, presbyteriaans patriarchaat opdringt, bewijst Banda lippendienst aan het matriarchaat van de Amaravi door zichzelf de titel *Nkhoswe (oom) nummer 1* te geven, waarbij hij vrouwen macht en bescherming belooft. Dat betekent in feite dat alle vrouwen en de jeugd hem toebehoren — een kras paternalisme dat dateert uit de tijd van “hij die de hoofden van de doden inpakt”. De oervader van de Amaravi vindt dus een nieuwe reïncarnatie, deze keer in de even kleinzielige, boze, twistzieke en impulsieve Banda. Zoals Aristoteles aanraadt, heeft hij geen vrienden. Hij vertrouwt enkel zichzelf en zijn “officiële gastvrouw”, Mama Kadzamura, en haar nogal kleurloze oom, John Tembo.

Banda’s politieke bijeenkomsten — de enige die toegelaten zijn — worden begeleid door zijn *mbumba*, dansende vrouwen met overal op hun jurken foto’s van zijn grijnzende, starre gezicht, geprint in kleurrijke batiktechniek. Ze zingen zijn lof als veroveraar, messias en “wijze leider”.

De vrouwen zijn een soort levende “spektakelcinema”, een hedendaagse vorm van *Gule Wamkulu*. De foto’s van Banda als *Chadzunda* flikkeren en stuiten van hun kronkelende lichamen. Ze verheffen Banda tot “heer van de dans”, niet om de soevereiniteit van het volk te proclameren, maar voor zijn eigen zelfverheerlijking en zijn politieke en geldelijke profijt. Bij vieringen van de onafhankelijkheid in Kamuzu Stadium ontrollen schoolkinderen dit knorrige, starre portret in zorgvuldige cinematografische choreografieën. Op Soche Hill in Blantyre flikkeren drie woorden in de pan-Afrikaanse kleuren zwart, rood en groen: *Long Live Kamuzu*. Het lijkt op *nyau*, maar dat is het niet echt. Dit is de cultuur van de Amaravi gereduceerd tot een louter representatie. Banda’s spectaculaire cinematografische show komt compleet met lidmaatschapskaarten, T-shirts en badges met zijn naam. Die items zijn een soort belasting, want ze moeten verplicht aangeschaft worden. Dezelfde dansende, bevroren foto hangt aan de muur van elk gebouw en elk kantoor, openbaar of privé, zodat Kamuzu iedereen “in het oog kan houden”. De zich rondwentelende, juichende vrouwen zingen *Zonse zimenezi ndiza Kamuzu Banda*, “Alles hoort toe aan Kamuzu Banda.”

18. Olifant II Om zijn ambtenaren onder controle te houden en ze onder te dompelen in een verlamme armoede, besnoeit hij “uit soberheid” op hun loon, evenals op de sociale voorzieningen. Hij vertelt de mensen hoe ze zich moeten kleden: geen minirokken of broeken voor vrouwen; mannen moeten het haar kort knippen. Hij deelt ook advies uit betreffende persoonlijke deugdzaamheid en seksuele onthouding. Het politietoezicht op hoe men gekleed gaat en hoe men zich gedraagt, wordt een manier om het hele land in zijn vrijheid te beperken. Hij geeft contracten aan grote concerns en multinationals, zoals Lonrho. Overheidsgeld gaat naar dubieuze monumenten, kantoorgebouwen, paleizen, massabijeenkomsten en zijn geliefde Kamuzu Academy. Om de mensen voortdurend aan het werk te houden en in een onderdanige positie, worden de gevreesde koloniale landbouwmethodes — *malimidwe* — terug ingevoerd, bijvoorbeeld het tijdrovende muurtjes bouwen voor terrasbouw. Wanneer de president rondtoert om de oogst te inspecteren, wordt een deel ervan én ook een som geld aan hem geschonken. De districten wedijveren met elkaar wie de president voor het leven het meeste schenkt. De verwachting dat de president bij hen zal langskomen, houdt de mensen net als in de tijd van het kolonialisme het hele jaar aan het werk en te dociel om nog te rebelleren. Het is een misdaad als je tuin niet in orde is en Banda het merkt. Banda reist met zijn *mbumba* rond om de elite in alle districten te bezoeken, als uitdeler van geschenken op politieke potlachfeesten waar echter de familiebanden doorgesnipt worden en de traditionele dansen een instrument worden van politieke propaganda. Het matriarchaat van de Amaravi is gemarginaliseerd en wordt nu gesymboliseerd door de altijd zwijgzame officiële gastvrouw, Mama Kadzamura, die Banda overal vergezelt: een vrouwelijke Amaravi-geest in ballingschap. De *nyau*-demiurgen, de *Gule Wamkulu*, zijn niet meer dan een volmacht voor politiek geweld en amusement tijdens Banda’s uitputtende politieke vergaderingen en rondreizen.

19. Conflict Net als vroeger Karonga en de koloniale heersers gebruikt ook Banda klassentegenstellingen als politiek wapen. Om zijn autocratie te versterken bedient hij zich van het lompenproletariaat, de straatarme jongeren uit de dorpen, de Malawi Youth en de Malawi Young Pioneers. Het is precies voor deze mensen, die “niets te verliezen hebben”, dat Banda beweert te werken. Tijdens de politieke bijeenkomsten zijn zij het die de hele maatschappij de wil van Banda opdringen als *Pinimbira*. Ze werken de ambtenaren en de traditionele autoriteiten tegen, waarbij Banda de toon zet voor hun wandaden. Het is voor Banda een manier om zijn ambtenarij onder de duim te houden. Een andere manier is om de goed opgeleiden onder hen telkens een ander job te geven, waarbij ze echter altijd en overal werken onder het waakzame oog van zijn portret. Burgers — zelfs familieleden — worden aangemoedigd elkaar aan te geven, want de hele familie, of zelfs de hele stam, wordt gestraft als een van de leden betrokken bleek bij subversieve activiteiten. Hij ontzegt Europeanen en Aziaten het automatisch burgerschap door de raciale spanningen op te drijven. Hij presenteert zichzelf als bruggenbouwer tussen de klassen, met aan de ene kant Afrikanen en aan de andere Aziaten en Europeanen, maar in feite volgt hij Aristoteles’ advies aan de tiran “om de sterken in zijn armen te sluiten”, en in de moderne Malawische economie zijn dat de Aziatische handelaars en de Europeanen die in het land wonen. Hij houdt de raciale hiërarchieën in stand die de koloniale regime heeft achtergelaten. Alleen blanken kunnen lesgeven aan zijn geliefde Kamuzu Academy of aan het hoofd staan van Press Holdings. Veel blanken werken als manager op zijn boerderijen en staan aan het hoofd van ziekenhuizen, het leger en de politie. Aziaten worden de klasse van handelaars in de steden en handelscentra. Leden van zijn eigen stam, de Chewa, worden net als onder Karonga de heersers, terwijl de andere stammen een dienende rol krijgen. Overal is er geheime politie om de mensen af te luisteren en nooit weet je wie er meeluistert als je iets vertelt. Het onderwijs is elementair en gaat niet verder dan landbouwtechniek, praktische zaken en manueel werk. Academics die proberen een kritische geest in hun studenten of in de bevolking te stimuleren, worden gevangengezet of in ballingschap gestuurd. De Malawische dichter en academicus Jack Mapanje wordt in ballingschap wereldberoemd met zijn verzen met nauwelijks verholde kritiek op Banda. Het leerplan op de eliteschool Kamuzu Academy is nogal merkwaardig, waardoor onderwijs overtollig wordt. Uit politiek opportunisme noemt Banda jongeren “vrijgeborenen”, maar in feite is ook dit maar beeldspraak: hij legt hen belasting op onder de vorm van partijkaarten die ze moeten kopen, gratis manueel werk dat ze op school moeten verrichten en door middel van de “jeugdweek”. Die houdt in dat ze helpen bij infrastructuurwerken, bij het herstellen en onderhouden van de stoffige wegen. Hij voert de beruchte koloniale huttenbelasting opnieuw in. Gezanten van de regering en de Malawi Youth zorgen voor de inning. Vaak ziet men mannen wegrennen uit de hutten wanneer de meute belastinginners neerstrijkt in een dorp.

Onder Banda wordt de verspreiding van informatie sterk gecensureerd. Televisie is er niet. Er is één

radiostation van de Malawi Broadcasting Corporation. De zender die ze gebruiken is een geschenk van het apartheidregime in Zuid-Afrika. Verder zijn er twee kranten, die beide eigendom zijn van de Malawi Congress Party. Hij incorporeert Chilembwe en Mbona in de politieke beeldspraak van het land, zodat ze passen in zijn Karongakoningschap: de twee waren een prelude voor zijn terugkeer als de messias van de Amaravi. Zijn moedertaal Chichewa wordt opgedrongen als de tweede officiële taal van het land, na het Engels. Hij houdt er een byzantijnse bureaucratie op na om de gewone mensen in opperste verwarring te brengen. Hij toont zijn bewondering voor heldenmoed in de oorlog met eindeloos lange toespraken over de Zoelokrijger Shaka. Elk ontwikkelingsproject krijgt de naam Kamuzu.

20. Het behoud van de monarchie Volgens Aristoteles gaat het koningschap vaak te gronde door interne oorzaken. Dat kan op twee manieren: “Wanneer diegenen die deelnemen aan de koninklijke heerschappij facties vormen; de andere manier is als koningen te tiranniek heersen en meer macht opeisen dan hun wettelijk toekomt.” Banda heeft dit advies ter harte genomen, zo lijkt het. Tegen het einde van de jaren 1970 zit hij vast in het zadel als Karonga-president voor het leven. Hij wordt vereerd met een bezoek van koningin Elizabeth II van het Verenigd Koninkrijk in 1979. In de jaren 1980 wordt zijn heerschappij meer gematigd: “Hoe minder domeinen er zijn waar de macht van de koning soeverein is, hoe langer het regime onaangetast overeind zal blijven. De koning zal minder een machthebber worden en meer gaan lijken op zijn onderdanen, en daarom zal hij minder afgunst wekken onder hen.” Banda’s toespraken tijdens zijn rondreizen om de oogst te inspecteren zijn meer gewoon, aardser van karakter. Ze krijgen iets van een stand-upcomedy. Hij laat toe dat zijn ambtenaren bekritiseerd worden door Mai Manjankhosi of door de League of Malawi Women. Bij de *Gule Wamkulu* kijkt hij naar parodieën van zichzelf of van zijn verslagen tegenstanders. Hij is altijd bereid om vrouwelijke politieke gevangenen te bevrijden als zijn Europese vrienden kritiek uiten op hun gevangenschap. Hij belast zijn rechterhand John Tembo met het dagelijks beheer van het land. Daarmee breekt hij met Aristoteles’ regel dat als de tiran een favoriet kiest, “hij niet iemand mag kiezen met een doortastend karakter”. Misschien is Banda gewoon oud aan het worden. Tembo is sluwder dan Banda zich realiseert. Beetje bij beetje isoleert Tembo Banda van de bevolking als geheel, tot hij alle voeling verliest met het dagelijkse leven van zijn basisaanhang. De traditionele rechtbanken rekenen in alle stilte af met Banda’s tegenstanders, zoals Muwalo, Mpakati en Gwede.

21. De val In de jaren 1980 voelt Banda zich veilig als Karonga. Daarom denkt hij na over een meerpartijendemocratie. Waarschijnlijk staat hem iets voor de geest dat lijkt op de Britse constitutionele monarchie. Hij roept een vergadering samen van zijn ministers, om de idee te bespreken. Tijdens de vergadering raakt hij in paniek, als hij ziet hoe enthousiast de ministers reageren en hoe weinig respect ze tonen voor de heersende status-quo.

Zijn onprettige Karonga-trekjes halen eens te meer de overhand. Hij maakt een einde aan de bijeenkomst en maakt plannen om iedereen die enthousiasme toonde voor zijn suggestie aan de kant te schuiven. In 1984 komen drie van de toen aanwezige ministers en een parlements­lid — Dick Matenje, Twaibu Sangala, Aaron Gadama en David Chiwanga — om bij een mysterieus ongeval in Mwanza. Het voorval luidt het einde van zijn heerschappij in. Vijf jaar later valt de Berlijnse Muur en daarmee eindigt ook de westerse steun voor de zogenaamde Koude Oorlog-dictators. Er komen sancties van donorlanden, zoals van de VS en het Verenigd Koninkrijk. Banda geeft geen krimp, maar een bezoek van de paus aan het land zorgt voor een nieuw elan binnen de Katholieke Kerk. De bisschoppen schrijven een herderlijke brief waarin ze het volk tegen hem opzetten. In 1994 wordt Banda afgezet nadat hij een referendum verliest én de verkiezingen waaraan meerdere partijen deelnemen. Bij de machts­overdracht gedraagt hij zich gracieus; wanneer hij zich terugtrekt, merkt hij op dat het nu eenmaal zo gaat in de politiek. In 1997 sterft hij. Hij brengt de rest van zijn dagen door in een rolstoel, waarin hij voortdurend in de rechtbank verschijnt om verantwoording af te leggen over zijn politieke misdaden, waaronder de moord op de drie ministers en het parlements­lid in Mwanza. Hij wordt vrijgesproken bij gebrek aan bewijs. In zijn kamer wordt een foto gevonden van de architect van zijn mes­siaanse terugkeer naar Malawi, Masauko Chipembere. Op de korrelige zwart-witfoto zien we de voortvluchtige Chipembere in de jungle bij Mangochi. Hij draagt een trenchcoat en houdt een paraplu vast. Als een filmster.

22. Een halfverdorven man Aristoteles meent dat een tirannie die een afspiegeling is van het koningschap een man zal produceren die op zijn minst gedeeltelijk slecht is. Dat is misschien waarom Banda een dubbelzinnig personage blijft in de geschiedenis van Malawi: “Als hij aldus handelt, zal zijn heerschappij beslist niet enkel beter zijn en meer benijdenswaardig (hij zal niet gehaat en gevreesd worden, en hij zal zijn heerschappij uitoefenen over goede mannen, d.w.z. niet over mannen die gedwongen zijn tot machteloze onderwerping), maar hij zal ook langer aan de macht zijn. Hij zal geneigd zijn, of toch half geneigd, tot deugdzaamheid — hij zal geen verdorven mens zijn, maar halfverdorven.” Banda wordt in gelijke mate geliefd en gehaat. Zij die hem kennen beweren dat zijn imago van cynisch politicus louter een politieke strategie was. Hij straalde een bijzondere “waardigheid” uit en gedroeg zich “als een verfijnd mens”. Wat betreft lichamelijke onmatigheid, was hij “geen dronken individu die je gemakkelijk in je zak steekt” — hij dronk gewoon niet. Hij was vegetariër die eten uitkoos dat gezond was en niet omdat het een duur luxeproduct was. Als ouderling van de Church of Scotland had hij “uiteraard een neiging om ernstiger te zijn dan andere mensen,” maar in zijn religieus leven was hij meegaand en werd hij niet gedreven door blind dogmatisme. Het is zeer goed mogelijk dat de christelijke vroomheid die de mensen in hem zagen niets anders was dan een overgeërfd Chewa-altruïsme dat hij compenseerde met *Gule Wamkulu*. Banda toonde een

typische Chewa-onverschilligheid voor materiële luxe en zucht naar rijkdom: hij verplaatste zich altijd met een oude Land Rover, hoewel er in zijn konvooi altijd een Rolls Royce als reserve meereed. Hij verachtte corruptie en hield zich nooit bezig met pompeuze projecten. Hij zorgde voor zijn familie, zijn patiënten en vrienden. Zolang er geen politiek kwam bij kijken, moedigde hij de mensen aan om plezier te maken. Overal waren er cafés waar mensen konden dansen op rumbamuziek van Franco, Sam Mangwana of Mbilia Mbel. Achter zijn grootspraak tegenover het koloniale regime en zijn tegenstanders hield zich een man schuil met een gebrek aan zelfvertrouwen, een man die voortduren in angst leefde. Hij was in feite bijzonder gul en bedoelde het goed. De toekomst van de staat wou hij in handen geven van de “vrijgeborenen”. Sommige kolonialen noemden hem “waarschijnlijk de meest merkwaardige man van het hedendaagse Afrika”.

Alle openbare werken die de naam Kamuzu droegen, werden na de verkiezingen waarbij hij de macht verloor vernoemd naar andere politieke helden, voornamelijk zijn tegenstanders. Kamuzu Highway werd bijvoorbeeld Masauko Chipembere Highway. Kamuzu Stadium werd Chichiri Stadium. Maar in het begin van de eenentwintigste eeuw werd Masauko Chipembere Highway terug Kamuzu Highway, en Chichiri Stadium werd terug Kamuzu Stadium. Hetzelfde gebeurde met andere projecten. Op de Malawische pan-Afrikaanse vlag stond een gedeeltelijk rode zon, die een hommage leek aan Banda’s politiek van zelfbeschikkende gebondenheid. Na Banda’s val werd die veranderd in een compleet witte zon. Maar dat duurde niet lang: na protesten in het hele land werd de helft van de zon weer rood. Recent werden overal in Malawi monumenten opgericht die Banda eren als de “vader van de natie”. Daaronder is bijvoorbeeld een groot mausoleum in Lilongwe met zijn gebalsemd lichaam. Al deze monumenten zijn pelgrimsoorden geworden voor gepensioneerde leden van de Malawi Young Pioneers en de Malawi Youth, en plekken waar geprotesteerd wordt tegen het beleid. Ondertussen hebben andere prominente historische figuren, zoals Masauko Chipembere het pantheon van de *nyau*-demiurgen vervoegd, waar ze tweede viool spelen, naast Banda’s *Njobvu*, “de heer van de dans”. Maar wat voor echte moderne politieke beeldspraak blijft er over voor Malawi, nu er geen tiran meer is om te koesteren en te eren? Hoe komt er een “einde” aan de geschiedenis van de Amaravi? Net als Banda zullen we daarvoor binnen en buiten de grenzen van de prekoloniale geschiedenis moeten kijken om mogelijke antwoorden te vinden.

Samson Kambalu, 2020